

18. Letní geografická škola – Brno 2010

Mentální mapa

Mgr. Robert Osman
Geografický ústav PřF MU

Pokuste se nakreslit mapu toho,
co Vás napadne, když se řekne...

Co je to, co leží před Vámi?

Mentální mapa

- Co je to mentální mapa?

Jde o vlastní individuální symbolickou reprezentaci prostorových vztahů "zvnitřněný obraz prostředí,,

- K čemu slouží?

Mapuje vztah lidí k/s jejich prostředí; jejich znalost, prostorové preference, libost, či nelibost, aktivitu, rytmicitu a prostorovou rutinu, vyjadřuje jak lidé využívají prostor jak si ho osvojují či přivlastňují a co pro ně znamená, jaké významy do něj vkládají a jak je interpretují...

- Proč ji používat?

Ideální pro uvědomění si individuální rozdílnosti, učení se odlišnostem, rozdílnostem, specifikům, uvědomění si specifik vlastního pohledu, rozvoj sebepoznání, tolerance, obecně rozšiřuje způsoby pojetí prostoru a tím i celého zeměpisu, rozvíjí uvědomění individuálního vztahu s místy, s prostředím a skrze ně i odpovědnost za svá místa, prostředí...

Co s ní dál?

- mapa jako příklad
- kvantitativní vyhodnocení
- kvalitativní vyhodnocení

Interpretace mentální mapy

- velikost zakreslené oblasti
- detailnost kresby
- dominantní prvky / funkce / vztahy
- podíly určitých prvků
- potlačené oblasti
- neznámé oblasti
- bariéry / hranice / okraje
- (ne)porozumění prostorům
- komparace s MAPOU
- pořadí zakreslovaných prvků

Možnost práce ve třídě

- jeden vybraný žák nakreslí svou mapu na tabuli a následně se bude interpretovat jenom ona
- čtyři žáci mohou současně kreslit své mapy na tabuli – již umožní přímou konfrontaci
- všichni nakreslí mentální mapu a po jejím dokreslení si ji vymění se sousedem a pokusí se je srovnat, zhodnotit, hledat společné a odlišné znaky...
- po tom co všichni dokreslí svou mapu se celá třída sesedne do kroužku a libovolně si vymění své mapy – každý nahlas velice stručně ohodnotí cizí mapu, zaměří se na to, co ho na ní zaujalo, překvapilo a proč – umožňuje to přímé vstupy učitele
- každý si nechá svou vlastní mentální mapu a učitel pokládá doplňující otázky, na který si každý odpovídá pouze v duchu
- sousedé si vymění své mentální mapy a učitel pokládá doplňující otázky, na které si každý odpovídá pouze v duchu a na závěr následuje krátká debata mezi dvojicí studentů

Doplňující otázky učitele

- Jak velké území jste zakreslili?
- Z jakého důvodu jste vybrali právě toto území?
- Vybavíte si prostředí, které jste ve své mapě nezakreslili?
- Z jakého důvodu jste tato území nezakreslili?
- Vstupují ve Vaší mapy vizuálně některé prvky nad ostatní?
- Pokud ano, které?
- Dokážete odpovědět z jakého důvodu jste je zakreslili výrazněji?
- Jakou pozici ve vaší mapě zaujímá místo bydliště?
- Převládají ve vaší mapě nějaké barvy?
- Jak rozumíte této barevnosti Vaší mapy?
- Převládají ve Vaší mapě bodové, liniové nebo plošné objekty?
- Dokážete v mentální mapě identifikovat nějaké hranice nebo bariéry?
- Co pro Vás tyto hranice/bariéry znamenají?
- Je možné v mentální mapě vypořadovat nějakou rutinu v prostorovém chování?
- ...

Možná úskalí mentálních map

- obtížná srovnatelnost jednotlivých map
- prostorová představivost respondenta
- výtvarné schopnosti respondenta
- nezvyklý způsob vyjádření
- problematika zadání
- měřítkovost
- textová složka
- nevhodná pro nevidomé a slabozraké

Možné výhody mentálních map

- pro děti přirozený způsob vyjádření
- přidaná prostorová informace
- pocitové a preferenční informace
- výraznost potlačeného
- kontextuální informace
- ideální pro zkoumání časového chování
- ideální pro neslyšící

Kevin Lynch (1918 – 1984)

- image odvozuje pouze z fyzických forem objektů
- to mu umožňuje dále konceptualizovat celkový obraz města do pěti kategorií, které označuje jako cesty (paths), okraje (edges), oblasti (areas), uzly (nodes) a významné prvky (landmarks)
- **cesty** - jakékoliv liniové trasy, cesty, dráhy, ulice, kanály, železnice po nichž se obvykle, příležitostně nebo potenciálně pozorovatelé pohybují
- **okraje** - lineární prvky mentálních map, které nejsou pozorovateli přímo využívány, ale představují pro ně většinou neprostupné zlomy v jinak kontinuálním prostoru
- **oblasti** - střední až velké části měst, které je pozorovatel mentálně schopen pojmout, a jejichž integrita je dána podobností určitého jevu, nebo jak říká Lynch: jejich jednotným charakterem
- **uzly** - body a významná místa ve městě, do nichž pozorovatel může vstupovat - křižovatky, místa střetávání, ohniska aktivit nebo místa výrazné změny na dopravní komunikaci
- **významné prvky** - snadno rozlišitelné objekty jako jsou budova, znak, strom, obchod, které jsou v kontextu svého prostředí unikátní, snadno zapamatovatelné, a mezi které pozorovatel přímo nevstupuje

Kevin Lynch (1918 – 1984)

- Co vás napadne při slově Boston?
- Jaké části města považujete za nejvýraznější?
- Kudy vede vaše pravidelná cesta do práce a z práce?
- Máte nějaké zvláštní pocity v určitých místech své cesty?
- Respondenti byli postupně žádáni, aby vytvořili rychlou kresbu celého Bostonu.
- Aby podrobně popsali vše co vidí, slyší, cítí cestou do práce a zpět.
- Aby popsali konkrétní prvky vybraného konkrétního místa, které by jim ho pomohli identifikovat, pokud by na něj byli přivedeni se zavázanýma očima.
- Aby ukázali na nakreslené mapě Bostonu, kde se nacházejí nebo lépe řečeno, kde by hledali vybrané lokality, popřípadě aby přiřadili fotografie městských prostorů k odpovídajícím místům na jejich mapě .

Doplňující literatura

- LYNCH, K., POPELOVÁ, L., HUŤA, J. (2004): *Obraz města*. Praha, Polygon, 202 s. ISBN 8072730940.
- HYNEK, A. (1984): Geografický výzkum krajiny a percepce životního prostředí. *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun.*, 25, 11, 85 s. Úplný text dostupný na geobibline.cz
- HYNEK, A., HYNKOVÁ, J. (1980): Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí. *Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun. Geographia*, 10, 5, s. 233-247. Úplný text dostupný na geobibline.cz
- HYNEK, A., HYNKOVÁ, J. (1979): Prostorová percepce životního prostředí města Boškovice a okolí ve výchově k péči o životní prostředí. *Sborník ČSGS 84, č. 4*, s. 287-299.

